

Finanšu ministrija

NACIONĀLAIS
ATTĪSTĪBAS
PLĀNS 2020

EIROPAS SAVIENĪBA

Eiropas Savienības
struktūrfondi un
Kohēzijas fonds

I E G U L D Ī J U M S T A V Ā N Ā K O T N Ē

DARBĪBAS PROGRAMMA LATVIJAI 2021.–2027.GADAM

STRATĒĢISKAIS IETEKMES UZ VIDI NOVĒRTĒJUMS

**VIDES PĀRSKATA PROJEKTS
K O P S A V I L K U M S**

Latvijas Republikas Finanšu ministrija

Rīga, 2020. gada novembris

KOPSAVILKUMS

Plānošanas dokuments

Darbības programma Latvijai 2021. – 2027.gadam (turpmāk – darbības programma) ir nacionāla līmeņa plānošanas dokuments, kas apkopo Latvijas intereses un Latvijas pozīcijas par Eiropas Komisijas priekšlikumiem ES budžeta ietvaram pēc 2020.gada un plāno investīcijas Latvijai piešķirtā Eiropas Sociālā fonda, Eiropas Reģionālās attīstības fonda, Kohēzijas fonda un Taisnīgas pārkārtošanās fonda finansējuma ietvaros daudzgadu periodā 2021.-2027.gadam.

Darbības programmas virsmērķis ir darbības programma kā nozīmīga investīciju platforma zināšanās balstītai ekonomikas transformācijai uz zaļām tehnoloģijām un inovācijām.

Darbības programma ir izstrādāta, pamatojoties uz Nacionālajā attīstības plānā 2021.–2027.gadam identificētajām tautsaimniecības vajadzībām un noteiktajiem uzdevumiem.

Darbības programmas struktūru nosaka tajā izdalītie pieci politiskie mērķi un Taisnīgas pārkārtošanās fonda investīcijas. Katram no tiem noteiktas prioritātes un specifiskie atbalsta mērķi (turpmāk arī – SAM) un to ietvaros plānotās veicamās atbalstāmās darbības, finansējuma apmērs un atbilstošs nacionālais līdzfinansējums, kā arī noteikti sasniedzamie rādītāji.

Stratēģiskais ietekmes uz vidi novērtējums

Saskaņā ar likumu „Par ietekmes uz vidi novērtējumu” un Ministru kabineta 2004.gada 23.marta noteikumiem Nr.157 “Kārtība, kādā veicams ietekmes uz vidi stratēģiskais novērtējums” Darbības programma ir plānošanas dokuments, kam ir nepieciešams veikt stratēģisko ietekmes uz vidi novērtējumu (turpmāk – SIVN).

SIVN mērķis ir apzināt Darbības programmas un tās pasākumu īstenošanas ietekmi uz vidi, veicināt sabiedrības līdzdalību vides pārskata sagatavošanā, iesaistīt sabiedrību vides pārskata apspriešanā un konsultācijās, kā arī ņemt vērā vides pārskata un tā apspriešanas rezultātus plānošanas dokumenta sagatavošanā un izmantot lēmumu pieņemšanai.

SIVN ietvaros ir sagatavots vides pārskata projekts. Vides pārskata izstrādes saturu nosaka Ministru kabineta 2004.gada 23.marta noteikumi Nr.157 “Kārtība, kādā veicams ietekmes uz vidi stratēģiskais novērtējums”. Vides pārskatā ir iekļauta informācija un veikta pieejamās informācijas un datu analīze atbilstoši normatīvo aktu prasībām un plānošanas dokumenta detalizācijas līmenim. Tajā ir raksturota ar Darbības programmas tematiku saistītā esošā vides situācija, novērtētas plānošanas dokumenta būtiskās ietekmes uz vidi, sniegta informācija par risinājumiem negatīvās ietekmes novēršanai vai mazināšanai, kā arī plānošanas dokumenta ieviešanas monitoringam.

Vides pārskatā ir iekļauts vērtējums par būtiskām pozitīvām un negatīvām, tiešām un netiešām, īstermiņa un ilgtermiņa, kā arī summārajām ietekmēm, ietekmju mijiedarbībām. Vērtējums balstās uz Darbības programmā iekļauto politisko mērķu, prioritāšu un specifisko atbalsta mērķu ietekmes uz vidi aspektu un to iespējamās ietekmes būtiskumu, salīdzinot ar esošo situāciju, starptautiskajiem un nacionālajiem vides aizsardzības mērķiem, kā arī vides kvalitātes normatīviem.

Ietekmes uz vidi aspekti

Vērtējot Darbības programmu, SIVN procesā secināts, ka tās būtiskā ietekme ir saistīta ar šādiem galvenajiem ietekmes uz vidi aspektiem:

- Klimata pārmaiņas (klimatneitralitāte un klimatnoturība);
- Virszemes ūdeņu kvalitāte;
- Gaisa kvalitāte;
- Augsnes kvalitāte;
- Pazemes ūdeņu kvalitāte;
- Bioloģiskā daudzveidība;
- Kultūras mantojuma saglabāšana un aizsardzība;
- Ainavas aizsardzība;
- Cilvēku veselība un drošība;
- Resursu izmantošana.

Darbības programmas ietekmes novērtējums

Tiešas, pozitīvas ietekmes

2.politikas mērķa *“Zaļāka Eiropa ar zemām oglekļa emisijām, veicinot tīru un taisnīgu enerģētikas pārkārtošanu, “zaļas” un “zilās” investīcijas, aprītes ekonomiku, pielāgošanos klimata pārmaiņām un risku novēršanu un pārvaldību”* īstenošana tieši, pozitīvi, vidējā un ilgtermiņā ietekmēs iepriekšminētos plānošanas dokumenta ietekmes uz vides aspektus, jo tajā plānotie energoefektivitātes veicināšanas un siltumnīcefekta gāzu emisiju samazināšanas, atjaunojamo energoresursu enerģijas veicināšanas, pielāgošanās klimata pārmaiņām pasākumi mazinās siltumnīcefekta gāzu emisijas, resursu izmantošanu, paaugstinās klimatnoturību un uzlabos gaisa kvalitāti. Savukārt ilgtspējīgu ūdenssaimniecības attīstības, pārejas uz aprītes ekonomiku veicināšanas, dabas aizsardzības un bioloģiskās daudzveidības attīstīšanas, “zaļo” infrastruktūru attīstības un piesārņojuma samazināšanas pasākumi uzlabos vides kvalitāti (gaisa, augšnes, ūdeņu kvalitāte), vairo bioloģisko daudzveidību, sekmēs kultūras mantojuma aizsardzību un ainavas saglabāšanu, pozitīvi ietekmēs cilvēku drošību. Plānotie atbalsta pasākumi uzlabos gaisa kvalitāti pilsētās, kurās ir konstatēti gaisa kvalitātes robežlielumu pārsniegumi.

3.politikas mērķa *“Ciešāk savienota Eiropa, uzlabojot mobilitāti un reģionālo IKT savienotību”* ieviešana attiecībā uz mobilitāti un transporta infrastruktūras attīstību tieši, pozitīvi, vidējā un ilgtermiņā uzlabos uz gaisa kvalitāti, tostarp Rīgā un ūdeņu kvalitāti, mazinās SEG emisijas. Ievērojot normatīvo aktu prasības un plānojot pasākumus negatīvās ietekmes novēršanai, politiskā mērķa ieviešanai ir sagaidāma tieša, pozitīva vai nebūtiska ietekme uz bioloģisko daudzveidību, kultūras mantojumu un ainavu.

5.politikas mērķa *“Iedzīvotājiem tuvāka Eiropa – pilsētu, lauku un piekrastes teritoriju ilgtspējīga un integrēta attīstība ar vietējo iniciatīvu palīdzību”* realizācija, nodrošinot reģionu līdzsvarotu attīstību un īstenojot integrētās sociāli ekonomiskās attīstības un drošas vides veicināšanas pasākumus pilsētās un to funkcionālajās teritorijās, tieši, pozitīvi ietekmēs SIVN vides aspektus reģionālā līmenī.

Taisnīgas pārkārtošanās fonda investīcijām, nodrošinot pārejas uz klimatneitralitāti radīto ekonomisko, sociālo un vides seku mazināšanas visvairāk skartajos reģionos pasākumus kūdras ieguves un pārstrādes nozarē, uzņēmējdarbībā, publiskajā infrastruktūrā uzņēmējdarbības vajadzībām, bezizmešu transporta attīstībā pašvaldības, būs tieša, pozitīva

ietekme uz SIVN vides aspektiem, it īpaši uz klimata pārmaiņām (SEG emisiju samazināšana, CO2 piesaistes palielināšana), t.sk. kūdras nozarē, uz gaisa kvalitāti, resursu izmantošanu, bioloģisko daudzveidību un ainavu degradētajos purvos, kā arī citiem SIVN vides aspektiem.

Tieša ietekme uz SIVN aspektiem sagaidāma arī īstenojot 1.politikas mērķi “Viedāka Eiropa, veicinot inovatīvas un viedas ekonomiskās pārmaiņas” plānoto 1.2.3.SAM “Veicināt izaugsmi, konkurētspēju un jaunu darba vietu radīšanu MVU, tai skaitā caur produktivitāti veicinošām investīcijām” un 4.politikas mērķi “Sociālāka Eiropa, īstenojot Eiropas sociālo tiesību pīlāru” - 4.3.2.SAM “Kultūras un tūrisma lomas palielināšana ekonomiskajā attīstībā, sociālajā iekļaušanā un sociālajās inovācijās”.

Tiešas, negatīvas ietekmes

Negatīva, tieša ietekme uz bioloģisko daudzveidību un ainavu ir iespējama 2.1.1.SAM “Ergoefektivitātes veicināšana un siltumnīcefekta gāzu emisiju samazināšana” ieviešanā, ja lauksaimniecībā attīstās monokultūras, uz kultūras mantojumu – ja veicot ergoefektivitātes pasākumus, netiek saglabātas kultūras mantojuma vērtības. Prioritātes 3.2.“Ilgtspējīga TEN-T infrastruktūra” ieviešanā attiecībā transporta infrastruktūras attīstību arī iespējama negatīva ietekme uz šiem SIVN aspektiem. Negatīvās ietekmes novēršanai agrīnā plānošanas stadijā ir jāizvērtē iespējamās ietekmes uz dabas un kultūras mantojumu un, ja nepieciešams, jāplāno pasākumi negatīvās ietekmes novēršanai vai jāizvēlas risinājumi, kuri negatīvu ietekmi nerada.

Būvdarbu laikā atbalsta pasākumu ieviešanas vietās var veidoties negatīvas, īstermiņa, tiešas un netiešas ietekmes uz vides kvalitātes (troksnis, gaisa piesārņojums, vibrācijas, ūdeņu piesārņojuma riski u.c.) aspektiem, cilvēka veselību un resursu izmantošanu. Ieviešot Darbības programmu, ir jāplāno pasākumi būvdarbu negatīvās ietekmes novēršanai vai mazināšanai.

Netiešas, pozitīvas ietekmes

Darbības programmas atbalstāmo pasākumu tiešās ietekmes ilgtermiņā radīs netiešu, pozitīvu ietekmi uz cilvēku veselību.

Netiešu pozitīvu ietekmi uz atsevišķiem vides aspektiem radīs 1.3.1.SAM “Izmantot digitalizācijas priekšrocības pilsoņiem, uzņēmumiem un valdībām”, 2.1.3.SAM “Veicināt pielāgošanos klimata pārmaiņām, risku novēršanu un noturību pret katastrofām”, 2.2.2.SAM “Pārejas uz aprites ekonomiku veicināšana”, 2.3.1.SAM “Veicināt ilgtspējīgu daudzveidu mobilitāti pilsētās” un 3.1.1.SAM “Uzlābēt digitālo savienotību”.

Pārrobežu ietekme

Darbības programmas īstenošana būs saistīta ar iespējamu pārrobežu ietekmi, jo attiecas uz atbalsta darbībām visā Latvijas teritorijā un to ieviešot, robežjoslās ar kaimiņu valstīm ir iespējama pārrobežu ietekme. Darbības programmas īstenošanas laikā atbilstoši kārtībai, kāda ir noteikta Latvijas normatīvajos aktos un nosacījumiem starpvalstu līgumos par pārrobežu ietekmi, ir jāveic kaimiņvalstu informēšana, ja ietekmes uz vidi procedūrās ir konstatēta iespējama būtiska pārrobežu ietekme.

Summārā ietekme

Darbības programmas ieviešanai kopumā būs pozitīva ietekme uz SIVN identificētajiem vides aspektiem. Specifiskajos atbalsta mērķos plānoto atbalstāmo darbību ieviešana sekmēs starptautisko un nacionālo vides aizsardzības mērķu sasniegšanu. Ņemot vērā Darbības programmas detalizācijas pakāpi, tās ietekmi kvantitatīvi nav iespējams novērtēt. Tādēļ tās ieviešanas laikā ir īpaši svarīgi turpināt izvērtēt projektu un pasākumu ietekmes uz vidi investīciju projektu ieviešanas stadijā un turpmākajā Darbības programmas īstenošanas ieviešanas procesā, ja nepieciešams, realizēt ietekmes uz vidi mazināšanas pasākumus.

Kompensēšanas pasākumi

Šajā Darbības programmas detalizācijas pakāpē nav konstatēta būtiska negatīva ietekme uz Eiropas nozīmes aizsargājamām dabas (*NATURA2000*) teritorijām, tādēļ kompensēšanas pasākumi nav jānosaka. Darbības programmas ieviešanas laikā, ja nepieciešams, ir jāveic ietekmes uz *NATURA2000* teritorijām novērtējums.

Risinājumi negatīvo ietekmju novēršanai un samazināšanai

Risinājumi negatīvo ietekmju novēršanai un samazināšanai ir iedalāmi vairākās grupās, ko nosaka Darbības programmas īstenošanas stadijas: 1) plānošanas stadija: normatīvo aktu izstrāde Darbības programmas specifisko atbalsta mērķu īstenošanai, investīciju projektu un būvniecības ieceru dokumentāciju sagatavošana, teritorijas detalizētāka izpēte, 2) ieviešanas stadija: ietekmes uz vidi novērtējuma pasākumi (ietekmes uz vidi novērtējums vai ietekmes uz *NATURA2000* teritoriju novērtējums, ietekmes uz vides sākotnējais izvērtējums, nosacījumu saņemšana no vides institūcijām).

Monitorings

Lai iegūtu informāciju par Darbības programmas ieviešanas rezultātiem, tās īstenošanas laikā ir jāveic plānošanas dokumenta ieviešanas monitorings, jāpastāda un jāiesniedz Vides pārraudzības valsts birojā monitoringa ziņojums. Tā sagatavošanai izmantojami jau Darbības programmā, kā arī Nacionālajā attīstības plānā 2021. – 2027.gadam iekļautie rādītāji, tos papildinot ar vides stāvokļa izmaiņu un to tendenču raksturojošiem rādītājiem, kas sniedz priekšstatu par notikušo izmaiņu cēloņiem.

Sabiedriskā apspriešana

Darbības programmas SIVN vides pārskata projekta sabiedriskā apspriešana notiek no 2020.gada 3.novembra līdz 2020.gada 2.decembrim. Vides pārskata sabiedriskās apspriešanas sanāksme notiks neklātienēs formā (attālināti) laika posmā no 2020.gada 23.novembra līdz 2020.gada 27.novembrim, tiešsaistes videokonference – 2020.gada 27.novembrī plkst. 10.00.

Pēc sabiedriskās apspriešanas tiks sagatavots precizētais vides pārskats un iesniegts Vides pārraudzības valsts birojā atzinuma saņemšanai.

Izstrādātāji

Plānošanas dokumentu “Darbības programma Latvijai 2021.–2027.gadam” ir izstrādājusi Latvijas Republikas Finanšu ministrija, stratēģisko ietekmes uz vidi novērtējumu veic un tā ietvaros vides pārskatu ir sagatavojuši SIA “Grupa93”.